

UZASADNIENIE

do projektu uchwały Rady Miasta Rybnika w sprawie utworzenia Parku Kulturowego pod nazwą „Centrum Starego Rybnika” na obszarze części śródmieścia miasta Rybnika.

Park kulturowy stanowi jedną z form prawnej ochrony zabytków w Polsce, określonych w ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. W taki sposób ochroną obejmuje się określone obszary krajobrazu kulturowego oraz wyróżniające się krajobrazowo tereny z zabytkami nieruchomymi, charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej.

Idea utworzenia parku kulturowego na terenie śródmieścia Rybnika powstała w 2015 r. Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 40 ze zm.) oraz art. 16 ust.1 i 2 oraz art. 17 ust.1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 840 ze zm.) Prezydent Miasta podjął działania zmierzające do utworzenia parku kulturowego na obszarze części śródmieścia miasta Rybnika.

Zachowany, zabytkowy układ urbanistyczny centrum Rybnika posiada średniowieczny rodowód. Stanowi unikalne świadectwo wielowiekowych, wielokulturowych i wielonarodowościowych dziejów miasta. Na przedmiotowym obszarze zlokalizowane są liczne zabytki architektury, w tym obiekty sakralne, użyteczności publicznej, handlowe, usługowe oraz mieszkalne reprezentujące różne epoki i style architektoniczne. Śródmieście Rybnika charakteryzuje się przenikaniem terenów zabudowanych z wieloma obszarami komponowanej zieleni, takimi jak parki, skwery czy zieleńce. Zlokalizowanych jest tutaj również wiele powojennych obiektów architektonicznych oraz dominant przestrzennych takich jak np. wieże kościołów czy charakterystyczna bryła Teatru Ziemi Rybnickiej, tworzących unikalną panoramę miasta.

Mając na uwadze wyżej opisany, szczególny charakter historycznego zespołu przestrzennego śródmieścia Rybnika, w pełni uzasadnione jest objęcie go prawną formą ochrony konserwatorskiej jaką jest park kulturowy. Najważniejszym celem utworzenia parku kulturowego jest możliwość kształtowania przez Miasto Rybnik własnej polityki przestrzennej i estetycznej, dostosowanej ściśle do potrzeb wyjątkowego obszaru.

Park kulturowy to nie tylko kwestia ładu przestrzennego, ale także szansa na zachowanie i lepsze wyeksponowanie obiektów zabytkowych, właściwe kształtowanie

historycznego układu urbanistycznego traktowanego jako integralna całość, a tym samym właściwe wyeksponowanie walorów historycznych, estetycznych i turystycznych miasta.

Zgodnie z intencją ustawodawcy utworzenie parku kulturowego jest działaniem polegającym na sformułowaniu zasad i norm porządkujących przestrzeń publiczną, a wynikające z tego zakazy i ograniczenia muszą mieć swoje ściśle określone uzasadnienie w kontekście ochrony krajobrazu kulturowego oraz muszą być wprowadzone z poszanowaniem praw związanych z prowadzoną działalnością gospodarczą. Utworzenie parku kulturowego jest kontynuacją oraz uszczegółowieniem polityki w zakresie ochrony zabytkowej przestrzeni. Utworzenie parku kulturowego wzmacnia dotychczasowe formy ochrony zabytków, występujące na przedmiotowym terenie, nie koliduje z nimi, daje natomiast możliwość spójnego i jednolitego traktowania całego obszaru.

Realizacja zadania wymaga wielopłaszczyznowej współpracy wielu jednostek miejskich. W tym celu Prezydent Miasta Rybnika powołał Zespół ds. Utworzenia Parku Kulturowego „Centrum Starego Rybnika”. Po analizach urbanistyczno-przestrzennych zespół zarekomendował utworzenie parku w obrębie ulic: Tadeusza Kościuszki, Powstańców Śląskich, Byłych Więźniów Politycznych, Piasta, Św. Antoniego, Mariańskiej, Gliwickiej, Cegielnianej, Cmentarnej, Jana Kotucza, Bulwarów nad Nacyną, Raciborskiej, Wodzisławskiej, Wiejskiej, Targowej, Młyńskiej, Jankowickiej, Józefa Piłsudskiego.

Zamiar utworzenia Parku Kulturowego w Rybniku uzyskał pozytywną opinię Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Katowicach, wyrażoną w piśmie o znaku K-NR.5183.289.2015 z dnia 30 grudnia 2015 r. Zespół zidentyfikował szereg problemów, które uchwała o parku kulturowym może rozwiązać. Są to m.in. zagadnienia estetyki przestrzeni, związane z formą i lokalizacją elementów reklamowych, szyldów, małej architektury, urządzeń technicznych, jak również problemy związane z prowadzonymi pracami budowlanymi w historycznej przestrzeni, w zakresie stosowanych materiałów, stolarki okiennej czy drzwiowej, a także remontów elewacji. Równie ważne są kwestie dotyczące prowadzenia działalności gospodarczej, aranżacji i lokalizacji ogródków gastronomicznych, rodzaju organizowanych imprez, oświetlenia czy nagłośnienia.

W sprawach dotyczących szczegółowych zapisów funkcjonowania parku kulturowego przeprowadzona została szeroka kampania informacyjno- konsultacyjna z udziałem mieszkańców, lokalnych przedsiębiorców, kupców i innych interesariuszy. Przedmiotowa kampania trwała od 13 czerwca 2023 r. do 20 września 2023 r. Wszyscy zainteresowani mogli wziąć udział w badaniach ankietowych. Łącznie zebrano 1200 ankiet, z których 81% poparło utworzenie Parku. Przygotowane zostały również wydawnictwa informacyjne.

Niektóre zasady kształtowania polityki przestrzennej na przedmiotowym obszarze zostały już w części sformułowane w dokumentach i opracowaniach dotyczących systemu informacji miejskiej czy też w regulaminach dot. działania ogródków gastronomicznych. Utworzenie parku kulturowego ma na celu wprowadzenie tych zasad jako obowiązującego aktu prawa miejscowego oraz umożliwienie ich skutecznego stosowania i egzekwowania.

Widoczne efekty w zakresie tworzenia ładu przestrzennego w miastach, które utworzyły parki kulturowe, pozwalają stwierdzić, że jest to jedyne skuteczne narzędzie zarządzania estetyką historycznej przestrzeni publicznej.